מתני' (א)[א]גץ שיצא מתחת הפטיש והזיק חייב (ב)[ב ג]גמל שהיה טעון פשתן ועבר ברשות הרבים ונכנס פשתנו לתוך החנות ודלקו בנרו של חנוני והדליק את הבירה בעל גמל חייב [ד]הניח חנוני נרו מבחוץ * החנוני חייב (ג)רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור: **גמ'** (ד)אמר רבינא משמיה דרבא ש"מ מדרבי יהודה נר חנוכה [ה]מצוה להניחה בתוך עשרה דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה אמאי אמר ר' יהודה נר חנוכה פטור לימא ליה הוה ליה לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו אלא לאו ש"מ מצוה להניחה בתוך עשרה אמרי לא לעולם אימא לך אפי' למעלה מעשרה מאי אמרת אבעי לך לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו כיון דבמצוה קא עסיק כולי האי לא אטרחוה רבנן (ה)אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום [ו ז]נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי:

הדרן עלך הכונס

מרובה מדת תשלומי כפל ממדת תשלומי ארבעה וחמשה [ח]שמדת תשלומי כפל נוהגת בין בדבר שיש בו רוח חיים ובין בדבר שאין בו רוח חיים [ט]ומדת תשלומי ארבעה וחמשה אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד שנאמר [1]כי יגנוב איש שור או שה וטבחו או מכרו וגו' (ו)[י]אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל (ס)ולא הטובח ולא המוכר אחר הגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה: **גמ'** ואילו מדת תשלומי כפל נוהגת בין בגנב בין בטוען טענת גנב ומדת תשלומי ארבעה וחמשה אינה נוהגת אלא בגנב בלבד לא קתני מסייע ליה לרבי חייא בר אבא (ז)דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [כ]הטוען טענת גנב בפקדון משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה איכא דאמרי לימא מסייע ליה לרבי חייא בר אבא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען טענת גנב בפקדון משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה מי קתני אין בין מרובה קתני (ח)תנא ושייר: שמדת תשלומי כפל נוהגת כו': מנה"מ דת"ר (ט)[2]על כל דבר פשע כלל על שור על חמור על שה ועל שלמה פרט על כל אבידה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט [ל]מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון (י)[ל]יצאו קרקעות שאינן מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון יצא הקדש רעהו כתיב אי מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אף כל דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אבל עופות לא ומי מצית אמרת הכי והא שלמה כתיב אמרי אנן בבעלי חיים קאמרינן אימא בבעלי חיים דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אין דבר שאין נבלתו מטמא במגע ובמשא לא

דהא

מתני' גץ. אשטנצלי"ל: **גמ' למעלה מעשרים אמה.** לא חזו לה אינשי ולא מפרסם ניסא ואנן לפרסומי ניסא בעינן:

הדרן עלך הכונס

מרובה. אין הגונב אחר הגנב כו'. דכתיב(כ) וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב: **גמ' בטוען טענת גנב.** גנב בא וגנבו ודרשינן לקמן בשמעתין(ל) דחייבו רחמנא כפילא אם נשבע ונמצא שקרן: **לא קתני.** אלמא נהגי ד' וה' בטוען טענת גנב אם טבח ומכר: **מי קתני אין בין.** להוי דוקא ולא שייר מידי: **קתני.** קצת דברים שזו מרובה על זו ושייר: **שהוקשו לקרקעות.** דכתיב והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה): **אין גופן ממון.** אלא גורמין לגבות ממון:

דהא

פסולה כסוכה וכמבוי. תימה דהוה ליה למימר ימעט כדאמרי' בריש מסכת סוכה (דף ב.) מבוי דרבנן תני תקנתא וי"ל משום דבעי למימר כסוכה נקט לשון פסולה אי נמי לפי שהיה צריך להאריך בלשון ולומר יכבה וימעט ויחזור וידליק דלמעט כמו שהיא מודלקת לא סגי כדאמרינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כג:) הדליקה בפנים והוציאה בחוץ לא עשה ולא כלום והכא נמי לא שנא:

הדרן עלך הכונס

מרובה. מי קתני אין בין כו'. משמע הכא היכא דתני אין בין לא שייך למימר תנא ושייר והקשה הר"י מאורלינ"ש מהא דתנן בפ"ק דמגילה (ד' ח. ושם ד"ה אין) אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן ונדבות אינו חייב באחריותן ואכתי הא איכא שהנדבה באה מן המעשר ונדר שהוא דבר שבחובה אין באה אלא מן החולין כדתנן בהתודה (מנחות ד' פב.) וי"ל דהתם לא בא לשנות כל ענין שנדר ונדבה חלוקים זה מזה אלא בא לומר שאין חיוב הבאה בזה יותר מבזה אלא אחריות אבל לענין כל תאמר זה וזה שוין וכן אין בין שבת ליום הכפורים לא איירי לכל דברים שביניהם כגון איסור אכילה וכן אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד לא איירי בחומר שבשניהם כגון לאו ומיתה אלא בדבר האסור או מותר לעשות כאן ועוד י"ל דהך משנה דמגילה שנויה במסכת קנים (פ"א מ"א) גבי עולת העוף ועולה בין נדר בין נדבה אין באה מן המעשר כיון דאין בה אכילת אדם כדדריש בסיפרי בפ' עשר תעשר ת"ל ואכלת ושמחת שמחה שיש בה אכילה יצאו עולות שאין עמהן אכילה ואין להאריך כאן יותר(מ):

מרובה קתני תנא ושייר. לשון ראשון דמייתי סייעתא לא בעי למימר דשייר דסבר ההוא לישנא דכיון דקתני מרובה אין לומר שייר כמו באין בין וכן משמע הלשון דקאמר בלישנא בתרא מי קתני אין בין מרובה קתני משמע שתחילה היה סבור דמרובה הוי כמו אין בין וא"ת ומאי שייר דהאי שייר וי"ל דשייר טענת גנב באבידה דדריש לקמן רבי יוחנן דמשלם כפל ואי טעין טענת גנב בפקדון לא משלם ארבעה וחמשה בטבח ומכר הכי נמי טוען טענת גנב באבידה ועוד שמשייר שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו לא משלם ארבעה וחמשה כדאמר לקמן בפירקין (ד' עח:) ועוד יש מפרשים דאין לחוש הכא אם אינו משייר כי אם דבר אחד כיון דלא נחת למניינא אלא דגלי לן שיש ריבוי בכפל מארבעה וחמשה:

יצאו קרקעות כו'. וא"ת כיון דאמעיטי משבועה כדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ ד' נז:) תיפוק ליה דאין בהם כפל בטוען טענת גנב דלא משלם אלא בשבועה כדאמרינן לקמן בשמעתין וליכא למימר דאצטריך לקופץ ונשבע דבהגוזל קמא (לקמן ד' קו.) מוכח דלא משלם אא"כ ב"ד משביעין אותו וי"ל דאצטריך להיכא דנשבע ע"י גלגול כדתנן (קדושין ד' כו.) זוקקין הנכסים שיש להם אחריות עם הנכסים כו' לישבע עליהן ומיהו לפי מאי דמסקינן לקמן האי כל ריבוי הוא מדלא כתיב הני פרטי גבי כסף וכלים וס"ל דכפל ושבועה הכל אחד ניחא דליכא אלא חד קרא לתרוייהו וא"ת וגניבה בקרקע היכי שייכא וי"ל כמשיג גבול א"נ כמחובר לקרקע כי ההיא די' גפנים טעונות וטוען שנגנבו לו ה' ונמצא שהוא גנבם (שבועות ד' מב:): **יצאו** שטרות. ואם תאמר למה לי קרא למעט מכפל והא אפי' אבדו בידים לא משלם קרן למאן דלא דאין דינא דגרמי ואפי' מאן דדאין לא הוו אלא מדרבנן כדפרישית בסוף [הפרה] (ד' נג. ד"ה תמור) וי"ל כיון דלא איתיה לשטר בעין חייב להחזיר (משלם) סלקא דעתך דכשמחזיר [משלם] (ממחזיר) הכפל עמו:

רעהו

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"ו מהל' חובל ומזיק הל' יא טוש"ע ח"מ סי' שפד סעי' ג:
עח ב ג מיי' פי"ד מהל' נזקי ממון הל' יג סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תיח סעי' יב:
עט ד מיי' שם טוש"ע ח"מ סי' תיח סעי' ו:
פ ה מיי' פ"ד מהל' חנוכה הלכה ז סמג עשין מד סי' ה טוש"ע שם:
פא ו ז מיי' פ"א מהל' גניבה הל' ו:
פב ח ט מיי' שם הל' ח סמג עשין עא טוח"מ סי' שנ:
פג י מיי' פ"ד שם הל' א סמג שם טוח"מ סי' שנ:
פד כ ל מיי' שם פ"ב הל' א והל' ב טוח"מ סי' שנ:

◆

מוסף רש"י

גץ. ניצוץ, אשטינצל"ש (שבת כא:) היוצאת מן הברזל כשהפטיש מכה עליו (ב"ב כו.). **פטיש.** קורנס גדול של נפחים (שבת כא:). **את הבירה.** בית גדול (לעיל כב.). **בעל גמל חייב.** שלא היה לו להגדיל במשאו שנכנס לחנות (שבת כא:). **בנר חנוכה פטור.** מפני, שברשות פרסום מצוה ואיכא שם (שם) שמצוה להניחה ברשות הרבים לפרסומי ניסא (לעיל כב.). **למעלה מעשרים אמה פסולה.** דלא שלטא בה עינא למעלה מכ' אמה וליכא פרסומי ניסא (שבת כב.). **כסוכה וכמבוי.** דתנן בהו בהדיא בעירובין (ב.) ומסכת סוכה (ב.) דפסילי (שבת כב.).

הדרן עלך הכונס

משלם תשלומי ארבעה וחמשה. כגנב עצמו, דנפקא ליה מגנב הגנב (לקמן סג:). **על כל דבר פשע.** קיימי דקרא בשומר בטוען טענת גנב או כגנב עצמו (ב"מ נז.).

מסורת הש"ס

א) [ב"ב כו. שבת כא:], ב) לעיל כב. שבת כא., ג) לעיל ל. ד) [שבת כא:], ה) שבת כב., ו) [לקמן סג: ועי' תוס' לקמן סו: ד"ה אין], ז) [לקמן סג: קו:], ח) [סוכה ב. וש"נ], ט) ב"מ נז: שבועות מב., י) [לקמן קיז., כ) [שמות כב], ל) [דף סג:], מ) [עי' תוס' חגיגה ח. ד"ה אמאי ותוס' תענית יג: ד"ה תלי], נ) ר"ת.

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה: שמות כא לז
2. עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: שמות כב ח

◆

גליון הש"ס

מתני' החנוני חייב. עיין לעיל דף ס ע"ב תוס' ד"ה היה לאתויי:

◆

לעזי רש"י

אשטנצי"ל [אישטינציל"א]. ניצוץ.